

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

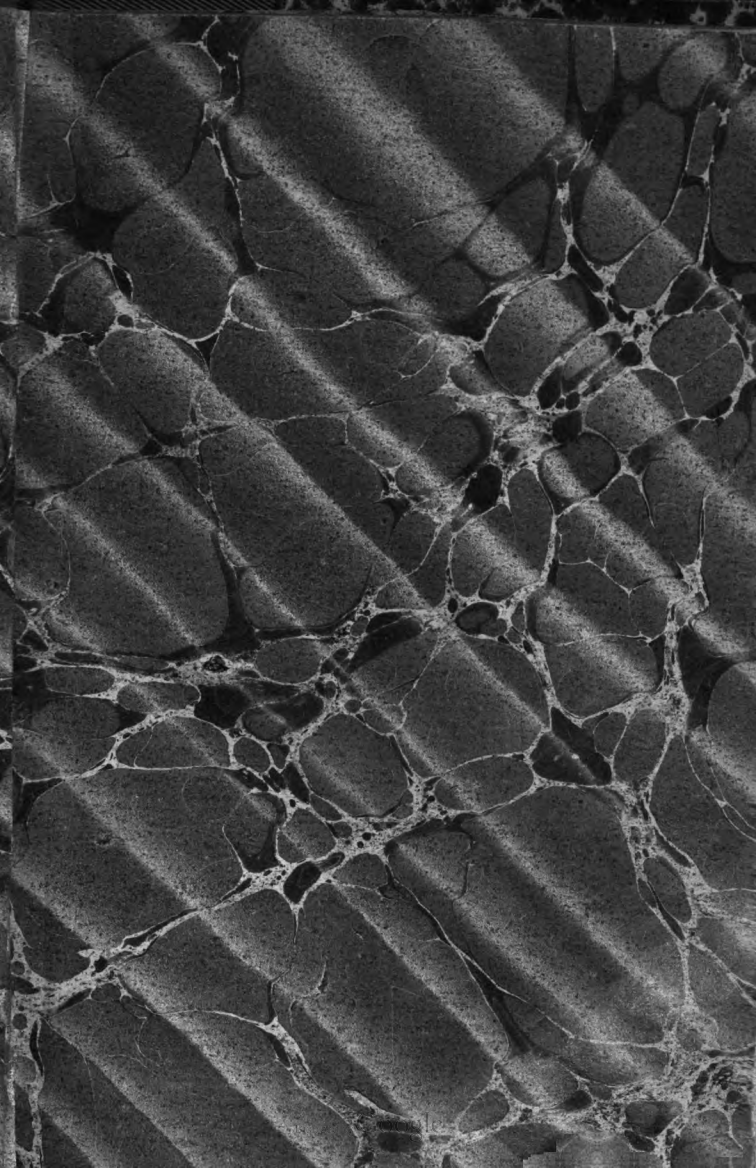
Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

900000225341

2313

DE
VOORVALLEN
VAN BRUSSEL.

4370

9 A 12

STADS
BIBLIOTHEEK
GENT

545425

84.110

DE
VOORVALLEN
VAN BRUSSEL.

VAN DEN 25 AUGUSTUS,
EN VOLGENDE DAEGEN

MET

EENE NAUWKEURIGE BESCHRYVING VAN HET
ROEMWEERDIG GEVEGT GEDUERENDE DEN 23,
24, 25, EN 26 SEPTEMBER 1830.

PRYS : 50 CENTS.

BRUSSEL.

By J.-B. STALMANS in de Kolleyk-straet,
wyk 2, n. 23, en by

J.-B. CRICKX, zoón, boekdrukker op de
Groote-Merkt, n. 4.

111.48

VOÓRREDE.

Meer als vyf hondert duysent onderteekenaers van Brabant zonden hunne vraegen aen den koning, hem aentoonende de bezwaerenis van het lands-volk. Zy vraegden vermindering van de lasten waer door zy overvallen waeren; dewelke voornaementlyk waeren op de eétwaeren. Zy kreégen voor antwoord op hunne vraegen, *den koning zal eens uwe vraegen denmerken*. Dit duerde alzo lang tyd, dat de vraegers ten laetsten wel zaegen dat hunne verzoeking, vergeeten bleéf.

Eenige aenzienelyke borgers, onafhangelyk door hunnen rykdom schreven tegen, den grooten opstel dien tegen strydig was aen 't lands welzyn, de magt, om beter de wetten te doen dienen naer hunne begierten, overweldigd de vreyheyd van de drukpers, beschuldigd de schryvers, zette in de gevangenis, oordeelt en verweystze tot het ballingschap.

Het werk verslapt voor ieder een, en de eétwaeren worden nog duerder, de arme bevinden hun zonder geld, de bedelarey groyde aen, den aerbeydsman klaegde van gebrek van brood voor zyne vrouw en kinderen, den koning zyne ooren bleven gesloten, en hoorden niet het openbaer gejammer van Belgen-land. Maer men ziet hier van eene afgryselyke navolging.

Aenziende, met eene groote stilzwygentheyd, het beginzel van deze omwenteling, en overwegende alle het geene hier uyt spruyten konde, scheen het my, zeer noodzaekelyk te zyn, hier van eene naukeurige aenteekening te doen.

In derdaed; naer verscheyde uytwerkzels, zag ik dat dit alles, het voorwentzel was, van eenen schrikkelyken oogenblick, of om beter te zeggen, van eenen bloedigen oorlog; gelyk men ook eyn-delyk gezien heeft, niet alleenelyk op eene plaets of in eene stad, maer op verscheyde plaetsen en in verscheyde steden, van 't Nederland,

Dat meerder is, men zag niet alleen eenen oorlog, maer ook alle andere soorter van schelmstukken bedryven door de laffertige hollandsche troepen, welke schelmstukken ontelbaer zyn.

Naer dit alles aenzien te hebben , heb ik goed gevonden , eene naukeurige verhaeling te doen , van alles het geene van het beginsel , den 23 Augustus geduerende tusschen dezen tyd is voorgevallen in de stad Brussel en in de voornaemste Steden van Brabant , tot heden 1ste october 1830 ; gevende en ditboekskén van alles eene bijzondere en klaere uytlegging , om de vreedheden die ons zyn overkoomen , in de gemoederen , van ryk en arm , jong en oud , des te meer der in te printen.

OMWENTELING VAN 'T NEDERLAND.

~~~~~
HET VOORTEEKEN VAN DEN OPSTAND.

MAENDAG 28 AUGUSTUS 1830.

Den koning met geheel syn gevolg in den Haeg zynde, wird er door de regeéring der stad Brussel, bekendgemaekt aen alle de inwoners, dat, uyt rede van het regenagtig weder, het vuerwerk, en de verligting (1) geen plaets zouden hebben op de daegen geleyk het was aengekondigt, en dat de feest van den verjaerdag der geboorte des konings zoude door plekbrieven worden kenbaer gemaekt.

Dit nieuws veroorzaekte in de stad eene zekere heroerte. Tegen den avond zag men het volk by eenkoómen ontrent de Naemsche-poórt, niet

(1) Dat men zegt *Illumination*.

verre van de schrynwerkery die gereed gemaakt was voor het vuerwerk, en seffens hoorde men roepen, *dezen avond het vuerwerk, morgen de verligting, en over morgen de omwenteling* (1).

DYNSDAG 24 AUGUSTUS.

Den lofzang (2) wierd gezongen, in S^{te}.-Gedula kerk tergeeren van den koning, het was zeer schoon weder, voór de monstering te doen voór de koninglyke leyfwagt die in nieuwe montering was op ze fransch. S'avonds zag men eenige openbaere huizen zeer flauwkens verligt.

WOENSDAG 25 AUGUSTUS.

Naer langen tyd overlast met het jok het geéne drukte op den hals dergewillige inwoonders van geheel Brabant, onder de regering van *Willem* eersten koning der Nederlanden; ziet men eyn-delyk in de maend Augustus 1830 den 25 s'nagts eenen schieloozen oproer beginnen, waer door men gemakkelyk konde oordeelen water op hande was.

Men zag voor eerst in den nagt van den 25 augustus troepen volk by een vergaederen op de pleyne voor het konings speel toneel (genaemt Munt-plaets) van daer vertrekkende, (onder een

(1) Revolution.

(2) Den *Te Deum*.

geroep *lang leve De Potter, lang leve Napoleon II*, weg Van Maanen (1), begevende zig naer de drukkerij genaemt kantoor van s'lands dag-blad, of gazet, openen de deuren en vensters en vernietigden wat zy konden van de drukkerij.

Van daer zig begevende naer de Magdalenastraet aen de woonplaets van Libry-Bagnano, opstelder van de gezeyde gazet; maer Libry gehoord hebbende wat er gaende was aen zyne drukkerij, had de vlugt genomen uyt zyn huys, en wird dus niet gevonden, op eenen oogslag zag men deuren en vensters openen zoo dat een ieder konde vry in en uyt gaen, men begon tot in de kamers door te dringen, en welhaest, zag men, de boeken, de papieren de meubels, en met een woórd al het geen in huys gevonden wird de deuren en vensters uyt werpen dat de straet er mede bedekt was, en alles moest gescheurd en gebroken worden, maer niemand moegd iets mede draegen of te plunderen of hy wird op staende voet gestraft.

Den bevelhebber van de stadsregeering zocht hunne razerney te stillen, maer op den oogenblik als hy mynde te spreken, viel er hem een stuk hout op zynen kop, dat hy is weg gedraegen geweest geheel buyten zyn kennis.

(1) Minister van gregtigheyd.

De zwaer gewaepende ruyterey (1) kwam dikwils wederom tragtende het volk te verjaegen, zeggende op hun niet te schieten, maer wurden besproyt met kasseyen, en op devlugt gedreëven.

Het huys is nu heel eydel, de muren blood, de meubels in duyzende stukken, de gordynen dienen aen het volk voor vaendels tot zelfs het hemd en slaep tabbaert van Libry-Bagnano.

Het koperwerk uyt de keuken diende voor trommels en muziek, en zy zetten hun dus in aantogt roepende *lang leve de vryheyd*.

Daer naer zag men voort gaen om waepens te krygen, en men ging bellen aen de deuren, waer men wist dat er waepens te koop waeren; de brave winkeliers die van deze staets omwenteling te vrede waeren, opende hunne deuren en gaeven de waepens die in hunne huizen gevonden wierden: maer de moetwillige die tot voordeel van den koning wilde zyn weygerde hunne deuren open te doen om dat het in den nacht was, maer niet tegenstaende hunne deuren en vensters wierden met geweld geopent en in stukken gebroken en men bediende zig van de waepens die er gevonden wierden.

Omtrent middernacht hoorde men in alle de deelen van de stad, niet anders als gehuyt, ge-

(1) De gendarmen.

woel, en geraes, als nu hoorde men hier en daer een geweer geschut, dan hoorde men het geklank der zweërde op de steenen, al of men zoude zeggen een geknerzel der tanden, zoodaenig dat er een ieder uyt zynen slaep van opsprong.

Deze menigte groyde geduerig aen, en zогten van alle kanten waepens, poeder en lood, om by aldien hun eenigen aenval gedaen wierd, zig te kunnen beantwoorden, want men zag in alle straeten de soldaete wagten door zwerven.

De inwoonders eyndelyk gekomen zynde om zig waepens te verschaffen ontrent de Groote Merkt; alwaer zig bevonden verscheyde compagnien soldaeten, die genoodzaekt waeren doer dezen oproer daer te koómen. Onder andere zekeren kapetyn van de vierde afdeeling dragons gaf komande om de borgers aen te randen enze dus op de vlugt te dryven, zyne kómande wierd gevolgt, en zy ryden op de hun aen met het zweerd in de hand, maer wierden op eenen oogslag door de borgers verjaegd.

Geduerende den nacht was geheel de stad in roeren, en met het krieken van den dag, zag men een hevig vuér uytbreeken in het huys van den voorzyden minister Van Maanen: de troepen die als nu hier in garnisoen laegen, die bestonden uyt eene afdeeling jaegers, eene afdeeling grenadiers, eene afdeeling Belgen, en eene

afdeeling dragonders kreegen order om naer den brand te trekken, maer wierden wel haest op de vlugt gedreven, en veële die genoodzaekt waeren hunne waepens te verlaeten zoodaenig wierden zy van de borgerye aengerand; de pompiers komende met de brand spuyten om den brand te blussen en moesten niet naederen als om de naebuerige huizen te beschermen, een ieder was dus kontent dat het huys van den minister Van Maanen tot in den grond afbrande.

Er was van het huys nog eene deur van den hof die doór den brand niet verslonden was, waer op geschreeven stond, Minister van regtveérdigheyd, en het volk heeft er op geschreeven Minister van onregtveérdigheyd.

DONDERDAG 26 AUGUSTUS.

Om zes uren des smorgens den plaets commandant der stad Brussel aen het hoofd der soldaeten, had beloóft geene vyandschap te betoonen tegen de inwoonders of geen kommande te geven om op hun poeder of lood te gebruyken, gevende zynen degen in handan der borgers, roepende lang leve de vryheyd. (*Vive la liberté*).

Dezen veraeder aen het hoofd van eene bende soldaeten geplaeys op den Grooten Zavel, heeft den eersten gekommandeert op de borgerye,

die verdedigers van ons vaderland waeren , vuer te geéven , waer doór er dry dood en verscheyde gewond wierden , de borgers niet mankeérende hebben op de soldaeten het zelve begonnen en hebben er zeven gedood waer onder was eenen luytenant en sergent ven de grenadiers , en zeer veéle gewond.

Eene ander bende soldaeten in troepen optrekkende zag men losbranden op de borgerey in de Keyzers-Straet en den berg van het Hof waer door maer eenen borger is gedood , en eenige gewond , het getal der doode en gewonde der soldaeten was grooter.

Hunne overheyd ziende dat de inwoonders de overhand hadden , begaeven zig voor het Hof des konings en der princen om deze gebouwen te bewaeren , en ook den schrik hebbende van langer in de straeten van de stad te blyven , van vreeze dat men met kassey steenen uyt de huysen op hun zoude gesmeéten hebben , het geéne ook wel haest zoude gebeurt hebben , hadden zy zig op deze plaets niet begeéven.

Straks zag men de schilwagten hunne waepens afneémen tot zelfs ging men in hunne brakken en haelde de waepens uyt hunne hande. Veéle soldaeten verlangde niet beter , liever hebbende hunne waepens aftestaen als ze moeten te gebruyken tegen hunne medebroeders.

Om tien uren voor middag (waer van ik oogenlyk getuygen ben) wierder gegaen in het huys van den plaets kommandant, die eerste oorzaak van het vergoten bloed geweest is en al het geen in zyn huys gevonden is wird door de deuren en vensters uytgesmeeten en voór zyne deur in het openbaer van alle menschen verbrand, tot vergelding van het bloed het geene hy had doen vergieten.

Geduerende dien dag ging men voort in verscheyde huizen om te scheuren en te breken onder andere by den heer gouverneur in de Eyk-Straet, zag men de straet bedekt met papieren de hoogte van 3 voeten zoedanig dat in geheel het gebouw, alhoewel het groot is geen stuk papier het geene gedruk of geschreven was, geheel is gebleven, de koets van den heer gouverneur wird in het water geworpen, en tot niet gebragt.

Men zag ook de uythangberden waer op de waepens van den koning geschildert waeren, afdoen of afslaegen, op de huizen of winkels die gebreveteert waeren van den koning of hof, zag men de letteren die het woord koning of hof maekten, uytvegen: en kwaemen dus in het huys van den opperbevelhebber der stads-regeering genaemt heer Knyf, men zag zyne meubelen voór zyne deur in assen verbranden zyne

reyteugen, eene koets en een ligt rytuyg wierd gebragt voór het Stad-Huys en aldaer verbrand.

De brave borgers van hooger en rang zig gedwongen ziende, om in de ontwenteling deel te maeken, begonnen ook de waepens op te nemen vreezende, dat de razerney van het gemeyn volk die zig zoo vreed vertoonde, tegen eenige regeérders der stad, ten langen laesten zou overgegaen hebben tot het in brand steeken van hunne eygdommen het geén alreeds begonnen had aen de fabrieken buyten de halle poort.

Veéle een van deze brave borgers tragten de waepens uyt de hande der gemeyne te krygen, de eene zag men de waepens met geweld afneemen, en de andere zag men ze koopen, men gaf zelfs tot vier kroonen voor een geweér, komende alzo tot hun voornemen, en hadden de waepens uyt de hande, van veéle kwaedwillige.

Dus zag men tegen den avond de gerustheyd en goed order in onze stad wederom herboóren, en de posten die te voóren bedient waeren doór de soldaeten wierden nu bedient doór de borgeye, zelfs geduerende den nagt, wierd de stad doór wandelt van verscheyde kompagnien ge-waepende borgers, en om het noodig licht in de straeten van de stad konnen te geeven zag men

alle de gevels der borgers , huizen met ontelbaere lampen bedekt (1).

Des s'anderen daegs wurden alle de goede borgers , die nog geen deel maekten van de borgers wagt ; ontboden , om er deel van te maeken , en men zag voortgaen met het kiezen van hunne overheyd.

Onder andere wirder gekozen voor Opper-kommandant der borgers , den Heer baron Vanderlinden d'Hoogvorst , eertyds borgemeester der stad Brussel , dien doór zyn gedrag en mensch-lievendheyd wel zulk een ampt weêrdig was , en heeft het zelve aenveêrd met genoeg van alle de inwoonders , komende aldus naer de stad en wird vrindelyk van ieder een onthaelt en was gevolgt van eene kompagnie borgers te peerd , gekommandeert door den heer Hotton.

Naer den tyd van twee a dry dagen zag men de borgers wagt gedurig aengegroyt en versterkt , het gemeyn zig nu zonder waepens bevindende , kwelde de overheyd , om hunne waepens wederom te geven , het geene hun aenstonds geweygert wird , want veêle hadden de waepens moeten koopen , omze uyt hunne handen te krygen.

Zeer veêle van deze moedwillige die noyt te

(1) Deze verligting was zeer noodzackelyk , want in den nacht waeren er veêle straet lanterens in stukken geslagen.

vreden zyn, poogden met geweld de borgers wagtē te ontwaepenen, het geēne in dien oogenblik streyde tegen het goed order en rust onzer inwoonders; nogtans was het van eenen kant wel en eerlyk want het was de pligt van de borgers die onder de waepens waeren de garnisoens troepen die zig voór de paleyzen bevonden, de waepens af te neēmen en van daer te doen vertrekken, het geēne 't inzicht was van het gemeyn, en het geēne ook voór de geheele stad een groote verzekering zoude gewēst hebben.

Het dry kouleurig vaendel wird geplant op de lantern van het stad huys, en daer wird aengeplekt dat van heden de regten op het gemael niet meer zouden gevraegt worden, het geēne het beginsel was van de valsheyd waer mede de regeerders van het Stad-Huys begonnen om te gaen.

Men zag ongelukkiglyk dat het gemeyn strenger begon aen te dringen en hunne waepens wederom vraegde, waer van eenige het met hun bloed hebben moeten betaelen.

SATERDAG 28 AUGUSTUS.

Omtrent den avond zag men verscheyde verzaemelingen der gemeyne op veēle plaetzen, onder anderen zekeren hoop omtrent de koninglyke plaets, van inzicht zynde de nagt-wagt der bor-

gers te ontwaepenen , kwaemen geensints tothun voornemen , want ik beklag nog daegelyks dien oogenblik , eene nagt-wagt , passeérende wird doór hun aengerand om hunne waepens af te geéven , maer deze tegenstand biedende , zocht het gemeyn met geweldiger hand hun te dwingen waer doór eenige van de nagt-wagt , op hunne mede borgers hebben losgebrand doór welk geschut men dry doode heeft berekent ; ó wat betreurigen aenvang van beyde de kanten ! als men ziet dat er tweedragt onder saeman broeders opstaet , en dat aldus het bloed der mede broeders onnoodig word vergoeten.

Men begon te spreéken om raeds heeren naer den koning te zenden dien zyn verblyf in den Haeg had , om hem de noodige vraegen van het volk kenbaer te maeken.

Deze vraegen bestonden , dat alle de inwoners van inzicht waeren , en begeérde te willen afgescheyden zyn van Holland , maer de braeye borgers onzer stad zig gewonnen ziende , door deze onsteltenis die zy onvoorzins begonnen hadden , zогten vreéde te maeken , en het gemeyn met een vertrouwen het geéne zy misschien niet genug in agt genomen hadden , hebben deze beslissing toe gestaen , en lieten dus voortsgaen die hun de bekwaemste scheénen te zyn.

Ik mag het zeggen , deze bekwaem gekonde

vergaeten hunnen keer, zy waeren gelast om eenen nieuwen vreëde met den koning te maeken de belofte der afscheyding van Holland, en Braband wird uytgesteld, men had dus moeten met haest en kloekmoedigheyd voortgaen, maer zy verwaerloosden, tot hunnen intrest, te waeken op de algemeyne gerustheyd, die van ieder een zoo be-
• mind wird.

De raeds heeren die dus naer den Haag ver-
trokken waeren kregen nauwelyk gehoor by den koning, en men stelde het oordeel, van hunne
vraag uyt tot den 13 van de maend september.

DYNSDAG 31 AUGUSTUS.

Dien dag hoorde men een geroep dat den erf prins met zyn leger des s'anderen daegs onze stad wilde inkoómen; omtrent den avond zag men eenen nieuwen oproer door geheelde stad, ieder een was in beweging; men zag de straeten op-
• breéken, en de steenen in de huizen dragen om zig uyt de vensters te verdedigen, men bragte karren, wagens, boomen om de poorten te versterken en alzoo de inkomst der troepen te be-
• letten.

In den nacht kwam er eene tyding, van den prins die al reeds met eenige troepen te Vil-
voorden was aengekoómen, dat hy s'anderen

daags eersten september, geheel alleen naer de stad zou gekoómen hebben alleenelyk vergezeld met de overheyd van zyne troepen, het geéne hem wird toegestaen.

Om tien uren voór middag zag men de gewaepende borgers van alle de deelen van de stad op de groote merkt verscheynen, ieder draegende het vaendel van hunne afdeeling, en zig dus begeéven naer de laeke poórt om den prins af te wagten, denwelken eyndelyk aen kwam omtrent een uer, doende eene aenspraek aen alle omstaenders in het openbaer, en koómende aldus in de stad, zoo daenig omringeld van het volk dat hy met groote moyte zig op zyn peérd konde houden, en bezag voornaementlyk de dry kouleurige vaepdels, de geéne hem in het hert groote peyn dede.

GODVERDEK!!

Den prins begaf zig tot de menigte der Brusselsaeren, en zyde hun met een zoet gelaet gelyk hy gewoon is, myne vrienden, waer voor, alle die gereedmaeking, waer voor alle die ongevallen? hebt gylen misschien gepeyst, dat den dien, die zig met zoo veel betrouwen verlaet op de borgers wagt van Brussel, en van alle zyne Belgen, die hy zoo lief heeft, kwam om zyne

schoone koninglyke wooning te verwoesten? waerlyk myne vrienden, gylen zyt kinderen. *Godverdek!!* roepter eenen van de borgers wagt, neen! wy zyn geéne kinderen wy weéten wat wy doen, en wy weéten ook wat men ons wilt doen.

Hy is dan voorder door de menigte door geraekt, en kwam dus op de groote merkt voor het Stad Huys alwaer hy nog eene kleyne aenspraek dede en vertrok van daer naer zyn paleys, vergezelschap van meerder als vyf duyzend gewaepende borgers te voet en te peerd, het geene hem eene groote eer aendeede. In zyn paleys gestap zynde, wird er eene vergaedering vast gesteld, tegen s'anderdaegs negen uren voór middag de princepaelste inwoonders daer voor uytgekoózen om te handelen over de gesteltenis van Brabant, en hem kenbaer te maeken al het geéne wy verlangde te bekoomen.

Den prins naer alles overweégt te hebben beloófte aen deze uyt gekoózene op zyn woord van eere, dat hy zelfs hunne vraeg zoude gegeéven hebben in handen van den souveryn zynen vader, en beloofde dat hy nood zynen degen tegen de Brabanders zoude gebruykt hebben, en verzogt van de borgers toelaeting om de garnisoens troupen die zig nog in Brussel bevonden, met hem laeten te vertrekken, het géene hem wird toe gestaen.

Den prins was nu vertrokken eenige dagen uyt onze stad en men kreeg geen antwoord van de oplegging die men hem gadaen had. De staeten die zig in den Haag bevonden werden zoo hetscheén voor den zot gehouden, en men zag van dag tot dag het leger van den koning aengroyen, roepende de troepen uyt alle de steden van Holland by malkanderen en dede ons gemakkelyk begrypen wat er op hande was, willende met een sterk leger straffen een hand vol oproerders.

Er was bynae eene maend verscheénen, en men hadde noch geen antwoord, noch van den prins, noch van den koning nog van de staeten. Mynheer den baron De Stassaert eenen van de aenzienelyke gedeputeerde, wird te Rotterdam van het slegt volk, omringelt aengetast, en beschimt, het geéne al een voorteecken was van eenen vreezelyken aanval.

Geduerende dezen tusschen tyd waeren er ons van de naebuerige steden eenige vrywilligers aengekoómen, en besonderlyk van Luyk, dewelke wel gewaepent waeren, en zelfs voorzien van eenige stukken kanon.

Geduerig wird er ons van alle kanten onderstand geboóden, maer de regeérders, die zig als dan op het Stad Huys bevonden antwoórdten dat ze geen en onderstand noodig hadden; peyzende ons zonder onderstand gemakkelyker aen de Hollanders te leveren.

Onder deze Luykenaeren, telde men eenen zekeren Kanonier met een (*houte Been*) van welken persoon, ik veérder de dapperheyd en kloeken moed, die hy voor het Vaderland getoond heeft, zal uyt leggen.

Ik kan niet naerlaeten te spreken van de valsheid, en verraederey der stads amptenaeren, die ons zoo langen tyd in 't slaep gewiegt hebben, en ons met eenen loozen zin wederom tragten onder het zwaere jok der hollanders te brengen. Schenders van de vreyheyd, (*mag ik zeggen*) verraeders van onze stad en van 'geheel Brabant, uwe zaek zal niet ongevroken blyven, uwe naemen zyn bekend, en u verraedelyk aenzigt, zal aen iedereen worden ten toon gesteld.

ZATERDAG 18 SEPTEMBER.

Eenen heymelyken oproer gaf te kennen dat de troepen des konings begonnen de stad Brussel te naederen. Twee hondert Luykenaeren, ik zeg de eenigste vrywilligers die ons tot onderstand gekomen waeren, begaeven zig voor uyt om den vyand te gemoed te gaen.

ZONDAG 19 SEPTEMBER.

Eene afkondiging in alle de straeten aen geplekt,

gaf hun te kenen dat ze ongelyk hadden men begtigte hun ongehoorzaem geweest te zyn, en dreygde hun in toekomende te straffen. Eene schoone eer voor de overheyd van het Stad Huys, die niet en willen dat men den vyand zou tegenstand bieden, die zoekt onze stad te omringelen.

De Luykenaeren dit begreypende, hebben den uytval vergroot, men vondze ten allen kanten, een ieder had op hun goede betrouwen, want door hun zullen de eerste waepens gebruyk worden hetgeén ook is waer geweest want hunnen troep was nog maer slegts in order gestelt, of de eer hunner bende lokte hun al aen door liefde tot het Vaderland.

Deze afkondiging die aen ieder tot verwondering diende, wird terstond afgetrokken en verbrand. Geduerende den naermiddag zag men eene groote menigte volk zig byeen vergaederen voor het Stad Huys, en alhoewel het straf regende verlieten daer voor de Groote Merkt niet, en vraegden gedueriglyk waepens. Wie zou het geloove, de regering tragte hun nog in 't slaep te wiegen.

Maer omtrent den avond zag men de vrywilligers der Luykenaeren op het Stad Huys stappen en gaeven daer te kennen het perykel waer door de stad gedregen wird. De gewaepende borgers aen komende dwongen de andere inwoonders van voor het Stad Huys te vertrekken met geweld,

daer wird al geschooten, daer wird al bloed gestord, en nogtans den vyand was nog niet in de stad.

Ik woonde deze schoone stukken by, en zag al wat er gebeurde nogtans is het droevig om aenzien, dat den eenen inwoonder den anderen wilt omhals brengen, en niet weeten waer voor.

Naer deze geweérscheuten gehooft, en eenen dooden, en twee gewonde gezien te hebben was het volk nog meerder aengehits, en ging voorts om zig waepens te verschaffen. Zy begonnen eenige schilwagten der borgers te ontwaepenen, die hunne waepens verlieten en die wilde konde ze opnemen, geduerende den nagt hoorde men een groot raemoer door geheel de stad, men zoude gezeyd hebben dat er eene nieuwe omkeering ging opstaen.

MAENDAG 20 SEPTEMBER.

Men begon de deuren te openen van het binnenste van het Stad Huys waer men nog veel waepens heeft gevonden, de Heeren die zoo langen tyd de waepens geweygert hadden altyd zeggende dat er geene waeren, wisten nu niet wat antwoorden, den eenen zeyde dat ze op die waepens niet gepeyst en hadden, de andere, dat ze er niet van wisten; maer laet ons maer regt uyt

zeggen datze daer gestopt waeren, want noyt is er dusdaenige verraderey onder den raed en opperste der borgers wagt gehoort geweest, die wilde hun eygen stad en Vaderland verkoopen, maer God heeft hethun niet toegelaeten want men zag straks alle het lands volk samen spannen.

Men zag de Luykenaaeren aengehits tot het gevegt malkanderen aenmoedigen, en planten het dry kouleurig vaendel op het hoogste van den toorn van het Stad-Huys, waer door men de beweging zag op een ieders aenzigt, en veële braeve borgers begonnen met het gemeyn te spannen om des konings troepen te gemoed te gaen, en alle opregte inwoonders begonnen hunne oogen open te doen.

DYNSDAG 21 SEPTEMBER.

Nouwelyks had ik de waepen in myne hand, of des konings troepen vertoonden zig voor de poorten.

Ik hadde wel geérne in dien grootsten oogenblik de afbeling der stad Brussel gemaakt, want men zag niet meer als de gemeyne borgers in beweging het zyn zy die den weg moeten openen en het is maer hun bloed dat gaet vergooten worden, de vreédsaeimige en beschermende borgerye gaet verdweynen, zonder zig met de gemeyne te verdedigen.

De maere liep de geheele stad doór dat de

troepen poogden in te komen men luyde de stormklok, men sloeg de trommel, zoo daenig dat er in geheel de stad niet anders gehoord en wierd. mans, vrouwen, kinderen, en zelfs de oude die nauwelyks meer gaen konden zag men geheel ontsteld van den eenen kant naer den anderen loopen, hebbende alle een en het zelve oogmerk.

Het geéne de meeste ontsteltenis baerde aen ieder een was het droef gelaet, het geéne men op ieders aenzigt bespeurde, en het ellendig gekerm het geéne van alle kanten weérgalmde, men zag dus Brussel aen eenen grooten rouw bloed gestelt.

Men zoude gezeyd hebben, dat de omwenteling in Parys uytgedooft hier ging ontvonken: het afsluyten der straeten, het dragen der kasseys in de huizen der inwoonders, de oproerige bevolking, en de verdedigers die terstond gereedwaeren om ten streyde te trekken, was de naer volging van Parys.

De ure van vegten was nog niet aangekondigt, of men zag de kloekmoedige de poórten uyt loopen, zoekende langs alle kanten den vyand die men aen kondigde op veéle plaetsen hoorde men kleyn geschut tot tegen den avond, en kwamen dus wederom naer de stad, en men hoorde geen gerugt in den nacht, houdende nogtans alle poórten wel bezet met schilwagten, en het volk

gewaepent met stokken , schuppen , rieken , biken en al wat zy krygen konde op de wandelbaenen , (genaemt *boulevard*) op dat den vyand by nacht over de mueren niet zou hebben konnen inkoomen , verscheyde troepen vrywilligers die ons dien dag van Loven tot onderstand gekoómen waeren , alhoewel hunne vermooydheyd , naemen nog deel om de schilwagten afte lossen.

WOENSDAG 22 SEPTEMBER.

In den morgen wierder eene afkondiging aen geplekt die gezonde was van den prins Frederik der Nederlanden aen de inwoonders van Brussel , zeggende dat de stads poórten moesten open zyn den 23 om met zyn leger in te komen , en bidde de borgers hunne waepens af te leggen , er by voegende , dat , by aldien er eenigen tegenstand gedaen wierd aen zyne troepen , dezen , zoude met de magt van zyn leger worden teruggedreéven.

Daer en is niet aen te twyfelen of den koning was vansins den oorlog te beginnen in den naem van God.

Hy aenziet zyne hoofdstad voor wederspanning alle het volk voór oproer maekers , en beloóft eene straf aen alle die het hem zal goedduncken ,

willende dus en geheel leger gebruyken tegen een hand vol omwentelaers.

Deze afkondiging van prins Frederik, baerde zoo daenigen neyd in alle de herten der inwoonders, dat in plaets van hunne waepens af te leggen, zy terstond hunne waepens op naemen en liepen er mede de troepen aanranden, en de ongewaepende hielden zig bezig met de straeten te versterken, met karren, wagens, koetsen alles zag men omgekeert op de straeten liggen om de troepen den doortogt te beletten.

DONDERDAG 23 SEPTEMBER.

Den prins Frederik wilde dus zyn woord houden, met het kriecken van den dag wierd Loven en Brussel aen gerand op de zelve uer. Ons hert en ooren wierden gescheurt door de kanonscheuten hetgeen met naegelen en alle soorten van oud eyzer gelaeden was, onder deze hoorde men een geduerig geschut der snap haenen, wy deden in dien oogenblik ons beste, maer waeren niet zoo gelukkig als de inwoonders van Parys geweest waeren, wy moesten voor de magt van de onbeschaefde weyken: het geen geensingts te verwonderen was want op eenen en zelve oogenblik, wierd de stad langs, vyf kanten aen getast, te weten, langs, de Lacke-poort, Schar-

beéksche-poórt , Lovensche-poórt , Naemsche-poort en de Vlaemsche-poort.

SCHAERBEEKSCHE-POORT.

Van deze vyf, was den aenval van de Schaerbeeksche-poort, nog den hevigste. Ik my op dien oogenblik bevindende op de nieuwe koninglyke straet, waer de kogels en het oud eyzer rond myne ooren guysde; was genoodzaekt van daer te vertrekken, ik zag van verre de doode en geblesseérde vallen zoo dik als de hagel bollen uyt de wolke, maer ik konde er myne oogen niet langer op houden.

Ik begaf my dus tot op de Lovensche plaets, maer ik werd ook van daer verjaegd met nog veéle andere, door de soldaeten die ons van alle kanten zогten te omringelen, en zy kwaemen dus voort tot aen de waerande het geén zeer gemakkelyk voor hun was, hebbende by naer geen en tegenstand, want veéle borgers die hunne waepens aen andere gaeven, of die daer stonden en van hunne waepens geen gebruyk maekten en veéle die zig gingen stoppen in hunne kelders. de Luykenaers, Brusselaers en Leuvenaers hebben hun leven te pande gestelt zonder bevel of komande van iemand, men zag nu aen het hoofd der detachementen der borgers, geene luytenan-

ten of officieren gekleed met hunnen sluyer, de orders aflezen, waer zyn nu die lafhertige die hunne plaets verlaeten die hun wastoebetrouwd.

Nooyt kan men deze genoeg mispreyzen en ook de borgelyke regering die het Stad-Huys voor iederen ten besten gaven, van daegs voor dezen aanval hadden alle de stads-regeérders, (zeer weynige uytgenomen) hunne bediening verlaeten, den zetelstoel wierd nu het van noode was niet bezeten. Om agt uren s'morgens zag men hoopen borgers zig in de stad verspreyden hun bereyde om de hollanders te ontfangen, en verhaekende binnen smonts het geene zy wel haest zullen mogen met luyder stemmen uytroepen.

De troepen waeren dus tot aen de koninglyke plaets door gedrongen onder het geduerig schieten van het kanon, maer het was hun niet mogelijk veérder te kunnen komen, want men zag onze kanons gesteld staen'optwee der beste plaetsen, waer van er stonden twee stukken op de eyzere brug en twee in het afgaen van den berg van 't hof, waer door de troepen gedwongen wierden de koninglyke plaets te verlaeten en zig te begeéven in de waerande.

Dit ziende, zyde ik aen myne medebroeders, wel aen, de overhand die de lafhertige hollanders eenen oogenblik genooten hebben zal ons

tot geen schande dienen, vermits wy op een uer tyds van alle kanten overvallen wierden.

De troepen die zig presenteérde de Laekenpoort in te komen, bevonden de poort voor hun gesloten, men hoorde seffens het geschiet der snaphaenen tusschen de borgers en de soldaeten, maer de borgers zig bevreydende agter de afsluytsels der straeten, beletten de troepen van nog véérderte kunnen komen, alhoewel zy niet op hielen hun kanon te schieten, gelaeden met *alle soorten van oud eyzer en glas* (1) gemengelt met ballen die zy hoorden neffens hun afguyzen.

Terweyllen er dus eenige den ingang der stad aen de soldaeten beletten begaeven de andere zig buyten de stad door de groene dreef, passeérde door het veld, tragtende alzoo den vyand van agter op de hielen te zitten, maer hy dit vernomen hebbende door de bespieders (2), die in tyd van oorlog menigvuldig zyn, nam de vlugt, en wierd door de borgers eenigen tyd agtervolgt, tot dat men zag dat er van dien kant niets meer te vreezen was.

Den vyand liet op het slag-veld verscheyde doode en gewonde, dewelke door onze zorg, (schoon wy den naem van wederspannige had-

(1) Genaemt *mitraille*.

(2) Spiocnen.

den) in de gast-huizen gebragt wierden, met en de borgers die daer ook gewond geweest waeren.

VLAEMSCHE-POORT.

De troepen die op de Vlaemsche-poort aen rukte bestonden uyt houssaeren van de zesde afdeeling, vergeselschap van voetvolk van de vyfde.

De borgers die aldaer opschilwagt waeren, vragden hun waer voorzynaerdestad kwaemen, of het was als vriend of als vyand? hun werd geantwoord, dat zy kwaemen als vriend, om de borgers van het slegt volk te ontlasten.

Hier mede trokken zy binnen, sligtende de afsluytsels (1), en kwaemen door tot op de Verke-Merkt, de inwoonders zaegen dit aen met stilzwygenheyd, nogtans murmerende in hun eygen, een ieder bereyde zig aen zyne vensters en op alle de plaetsen waer het mogelyk was van den vyand eenig kwaed kunnen doen.

De schilwagt der borgers die aen de Vlaemsche-poort zig te omsterk ziende om deze troepen die al zoo verre de stad waeren ingedrongen, aen te randen, liepen heymelyk de

(1) Barricades.

geéne aen de Laeke-poort den vyand alreeds hadden verjaegt, hier van kennis geéven.

Deze moedige wetende dat den groosten hoop borgers zig begeéven had langs den hoogen kant van de stad, alwaer het gevegt geduerig aenhiel, merkte dat het hunne plicht was de troepen op den Vlaemschen steenweg aen te randen, om de borgers die langs den kant van de wacrande, en koninglyke plaets zoo hevig aen den gang waeren tusschen geen twee vueren te laeten in gesloten worden.

Eenen onder hun, vraegde dus aen zyne gezellen of zy te vreéde waeren den vyand te ontmoet te gaen, hem wierd van alle gelyk geantwoord jae.

Hy laetende dus eenige daer op schilwagt, ging met de andere langs waer het noodig was, daer gekomen zynde, zagen van verre de soldaeten en zyn dus naeder by gekomen. Er wierd eenen van hun uyt gekozen, hem zwevende naer zyne kommande te luysteren, en kreeg het bevel om met den vyand in onder handeling te gaen.

Hy dit aenveérende, ging met kloeken moed tot in het gezigt van den vyand, spreekende met hem mondelings, en vraegde zoo als de andere gedaen hadden, of zy in de stad kwaemen, als vrind of vyand, Den kollonel der houssaren. 205

hem voor antwoord dat hy daer was gekoomen als vrind; den bevelhebber der borgers verzocht hem dus de waepens neder te leggen, waer op den kollonel hem geen antwoord gaf, maer ging er van spreéken aen den luytenant, dien gelast wat, het slag order te kommandeéren om hem hier van kennis te geéven.

Déezen niet te vréeden zynde, de waepens neder te leggen, gaf geen antwoord maer kommandeérde aen de soldaeten vuer te geéven op de inwoonders, dewelke zonder lang te wagten hun met vuer antwoorden, met de aldergrootste kloekmoedigheyd. Noyt had men schoonder schouwspel gezien, als dat er hier nu ging beginnen.

De ongewaepende borgers, mans, vrouwen, kinderen, groot en kleyn begonnen van uyt de vensters, de soldaeten te groeten, met de aldergrootste vrindschap, smeytende op hunnen kop, met *kasseyën, stukken hout, potten, flesschen, stoelen, taefels, beddekoetsen*, tot zelfs eene *brandende stoope, gloyende met vuer, eenen ketel met soep*, en *ongeblusten kalk*, waer van zy bynae alle blind werden.

Veéle borgers schoten hier in tusschen, van uyt hunne huizen, het wanorder, kwam zoo daenig onder hunne troepen, dat ze de vlugt naemen, langs waer zy het beste konden, loopende

langs alle kanten. De ruytery die voor op was de stad ingetrokken, wirp, nu de vlugt neémende, het voetvolk dat agter hun was over hoop, ieder zocht zig om het spoedigste van kant te maeken, weg werpende, waepens, bagasie, en alwat zy hadden zoodaenig dat er de straeten mede bedakt waeren. Het peérd van den kollonel der houssaeren wird onder hem gedood, en men nam hem gevangen, met noch veële andere en naemen ook veële peérden.

Zy wirden spoedig agtervolgt, tot verre buyten de stad, alwaer er eenen van hunne overheyd verklaerd heeft, dat hy nog nooyt in zulke haegel buy geweest had, en dat hy het niet meer wilde waegen de Vlaemsche-poort in te trekken, alwas het met twintig duyzent man.

Daer bléeven verscheyde dooden, en gekwetste van beyde de kanten, maer het getal van den vyand was grooter als van de borgers, en hadden er omtrent twee hondert, zoo wel ruyterey als voet volk gevangen genoomen.

De troepen die ingedrongen waeren langs de Lovensche en Naemsche-poort, spanden saemen in de Waerande met die langs de Schaerbeéksche-poort waeren ingekoomen.

Den vyand dus verjaegd zynde aen de Vlaemsche en Laeke-poort, schepten de borgers meerder moed, wakkerende iedereen aen om de wae-

pens op te neemen, en begoeven zig naer den bovenkant van de stad, alwaer men zonder op houden, het gekraek, van het grof geschut in de logt hoorde weérgalmen, door het geguys van het oud eyzer en nagels waer mede den vyand geduerig schoot, het geéne hoe langer hoe sterker wird.

Ik begaf my vergeselschapt. met eenige van de Vlaemsche-poort langs dien kant. De hollanders waeren meester, van de koninglyke straet, waerande, konings en princen hof; en van de wandelbaenen, van aen de Naemsche tot aen de Schaerbeéksche-poort.

Maer de Luykeuaers en veél van onze borgers, niet bevreest van te sterven, hadden noch in hunne magt het gebouw genaemt *Sterre-schouw-plaets* of *Observatoire* (1), en de andere al de geéne er te been waeren met wapens, bekleeden de koninglyke plaets de groote afspanningen

(1) Dit gebouw is gelegen, op eenen uyt hoek van de stad op de wandelbaen tusschen de Lovensche en Schaerbeéksche poort.

Het gebouw is nog niet volmaekt, verligt door veéle vensters, de Luykenaers en veéle borgers hebben zig van uyt dit gebouw verdeédigt, geduerende den tyd van vier en-twintig uren, zy zyn s'nachts veérder in de stad gekomen, passeérende verscheyde schilwagten der hollanders.

genaemd de afspanning van het schoon gezigt ,
(*Hôtel de belle vue*) de afspanning van Europa ,
(*Hôtel de l'Europe*) het koffy huys van vriend-
schap, en de straeten die op de koninglyke plaets
uytkwaemen.

Schrikkelyk en zonder spreéken! op alle kruys-
weégen, op alle hoeken van de straet en agter
alle de batteryen, krégen en gaven zy de dood (1)
het grof geschut der borgers groyde aen, zy had-
den zes stukken kanon, (en men zegt de hollan-
ders zes-en-twintig) het scheén dat zy aen des
konings troepen gezeyd hadden, gylen zult niet
veérder komen.

Dat is het geéne moet gezeyd en herhaelt wor-
den door gans Europa, om ieder syn regt te geé-
ven. Een geheel leger, bestaende uyt ruytery,
voet volk, en kanonniërs, maekende saemen uyt
meerder als agt-duyzent manne die getrouw en
streydbaer, en door de hoop van te mogen plun-
deren (2) aengebíts waeren om de overwinning te
behaelen, gekommandeért door eenen prins van
het konings bloed den welken heeft ingenoomen
eene stad die van alle kanten open stond, die zon-

(1) De soldaeten dooden er van de borgers, en de
borgers doodeu er van de soldaeten.

(2) Het scheynt dat den prins Frederik, aensyne soldae-
ten beloofd had, van twee uren lang te mogen plunde-
ren, als zy de stad zouden gewonnen hebben.

der verdedigers was, en eene stad die niet buyten 't spoor en ging.

Eenige vrywilligers, eenige aerbeyds mannen, en eenige boeren, (die op het gekraek van het kanon naer de stad kwaemen geloopen) zynde saemen geen twee-duyzent in 't getal, zonder eten, zonder geld of zonder kommande de eerste daegen, hebben dit leger tegen gehouden, en overwonnen. Voor ons eene ewig duerende eer, en voor hyn eene ewig duerende schande. Dat nu de inwoonders van Parys en van Brussel mal-kaer de hand toereyken hunne eer en zegenprael in den zelven.

Wel haest zag men den agter waerts wyken, en zig begeeven in de Waerande, hun versteekende agter de boomen en in de leegtens die zy daervonden.

Niet tegenstaende zag men het gevegt met de aldergrootste heévigheyd aenhouden, de storm klok, geduerig luyende met ecnen droeven weér-galm, wakkarde ieder een tot den streydtæen, onder dit gevegt zag men met deérenis, de doode en gewonde borgers langs alle kanten afbrengen; zoo haest men zag het vergoten bloed der mede borgers het geéne op veéle plaetsen stromde gelyk water beéken, wird iedereen zoodaenig aengchits, dat hy waepens nam waer hy ze krygen kon, en liep naer het gevegt al murmurende, zeggende

vervloekt zy den koning die de beveelen geéft om zyne onderdaenen alzo te behandelen, nog meer vervloekt is hy dien aen zulke beveelen wilt gehoorzaemen, het was al middag en men zag nog den streyd geen cynde neémen; het gehuyt van het kanon was zoo onstuymig, dat men ieder een gebukt zag langs de straeten loopen.

Men kan niet genoeg verwonderen en te kennen geéven, hoedaenig de mede borgers van geheel het land in roeren waeren.

Men streéde met de aldergrootste dapperheyd maer zonder, overheyd of kommande (1), ik vreesde alleenelyk, dat men gebrek zoude gehad hebben van poeder en lood, want de regeérders hadden door onvoorzienigheyd; niets in voorraad, het geschut was nochtans zoo heévig van de borgers als van de soldaeten.

De vrouwen en kinderen liepen de stad rond, om patroonen uyt te deylen aen alle die gewaepent waeren, en droegen aen de kanoniers alle soorten van oud eyzer en stukken glas.

Nooyt had men dusdaenigen oproer gezien, naer dat wy de soldaeten met kloeken moet zeg

(1) Men moet bekennen dat de grootste magt van 't volk die zonder kommande waeren, het meeste op den vyand uytvielen. Zy hadden om zoo te zeggen wel kommande, maer door hunne hevighedyd peysden op geen gevaer.

ueren lang weder stand gedaen hadden werden zy verbaest en magtelos en begonnen in hun eygen te knorren.

Willem van Nassau verloos Braband, het geéne daegs te vooren en nog zelf s'morgens voor hem de kniën zou gebuygt hebben had hy maer het minste teeken van vergunning gegeéven of den scheyn van voldoening waer men hem over verzogt had.

Men vraagde hem onlangs de afscheyding van Holland, zonder onafhangelijk te zyn, het geéne een los gedacht was, gelyk de eerste redenen van dezen oproer.

Wat menschelyke magt zou er heden sterk genoeg zyn, om wederom by een te brengen, deze twee volkeren, die nu reeds door een rivier volbloed van malkaer zyn afgescheyden, of hoe is het mogelyk dat den vermoorden aen den moordenaer nog zou spraek bieden? Deze afscheyding, zyde men, dat niet konde gedaen worden *Willem* (1) en de Brabanders hebben den knoop gebroken, die scheén onbreékbaerte zyn.

Hollandsche soldaeten keert nu terug in uw moeras om uwe schaemte te stoppen, en uwe onmedoogentheyd, die gy betoond hebt te beweenen. Roept met my uyt de verheffing der Brabanders

(1) Den koning.

want zy overtreffen u moed mildaedigheyd gy zyt nog hunne meesters of hunne weérgae.

Van den eersten dag van het gevegt waert gylen overwonnen en moest de vlugt neémen, den voorstel van manhaftigheyd was al beslist. Eene onvoorziende oog (1) zal u nog dry daegen langer weder houden, om het getal uwer dooden nog te vergrooten en om nog meerder teékens van uwe schandige vreedheyd; agter te laeten, gy zult mogen mooren, branden, plunderen en de vrouwen verongelkeyn, om tusschen deze twee volkeren, eene grouw-zaeme grens-plaets, die u voor eeuwig afscheyd, op teregten. (2).

(1) Hune overheyd.

(2) Ik zoude bynae zoo vééle bladeren noodig hebben om de dieftens en moorderye op te tellen die de hollanders begaen hebben, als iker zou noodig hebben, om de vroomde daeden op te tellen die de Braebanders gedaen hebben.

Aen de Naemsche-poort eenen metser bezig in een huys aen zyn werk, wird voor eenen bespieder aenzien, en kreeg door bevel van eenen sergeant zeven geweerscheuten en viel dood ter aerde. Te Schaarbeék verscheyde borgers die geen ander fout bedreéven hadden, als alleenelyk cengeweér of pistool in hun huys te hebben wierden onmenschelyk behandelt, of hun huys geplundert of in brand gesteéken.

Het is aen ieder een bekend hoe afgryzelyk zy ghandelt hebben met M. Coutaux advokact en gehool zyn huys gezin..

De koningen van Europa hebben Carolus X, afgestaen om dat hy eenen eed breéker was, maer hoe zullen zy handelen met den geénen, dien zyne geheele hooft-stad verweézen had om verbrand en geplundert te worden.

Daer blyven, u nog dry daegen strydens, over dit schynt voor u eenen tyd van hondert jaeren, vermist wy weéten, dat, van den eersten nagt de overste zoo wel als de soldaeten, haekten naer het vertrek, hunne ziel aen God beveélende.

Aen hoe veéle pereykelen zag men geduerende dezen oogenblik, de inwoonders van geheel ons land niet blood gesteld? het zyn de aerbeyds mannen en de boeren diemen zagten streyde trekken, hunne daghuer wird niet betaelt, en zyn dus zonder geld zy hebben vrouw en kinderen; en waeren nochtans te vreéden, den honger, de ellende, de wenden, en zelfs de dood te onderstaen; ik hoorde hun niet kermen, nogte lieten hunnen moed niet zinken; maer ik zag zelfs onder hun eenen gekwetsten, die hem eenen stoel dede haelen en alhoewel zyne zwaere wond schoot noch van agter eene verschansing. Wy gaen u wel haest de afspanningen en de paleyzen die geylen voor uwe princen kwamt te veroveren, uyt-

Een pensioen van juffrouwen heeft ook zeer veel uytgestaen door de beestagtigheyd van deze booswigten.

dreyven het is 't regt van den oorlog dat wy onze schaede wederom haelen, maer nochtans willen wy dit doen op eene eerlyke wyze. Het geéne gebleéken is want tegen den avond zag men dat de aerbeyds mannen die al van s'morgens vroeg in in het slag veld stonden, liever hadden eene almoes te ontfangen van de vremdelingen, een glas bier of een stuk brood (1) als met te stéelen

(1) Deze daed is my bekend gemaakt van zekeren inwoonder van Brussel aen wie het was voorgevallen.

Den 24 zynde den tweeden dag van het gevegt, zekeren Heer, koomende van den brand die de soldaeten onsteéken hadden in het huys genaemt de rey - school, (of *Manège*) het geéne gelukkiglyk door den kloeken moed der Pompiers, al wast dat het schroot langs hun ooren afviel, geen hinder aen de naebuerige huizen gedaen heeft.

Het was tien uren s'avonds hy ging den berg van 'thof op schuyns over de afspanning van Europa, ging hy binnen in eene kleyne herberg. om wat te rusten, alwaer zig de nacht wagt bevond. Schoon en wonderlyk schouwspel!

Dertig manschappen, slegt gekleed, en zwart van het poeder, zaeten daer in een duystere, en rook agtige plaets, zonder spreéken, met een vreedzaam gezigt, hun geweér tusschen hunne beenen, den eene smoorden en de andere met een glas bier. Hy zette hem neder by eenen dien allen aen eene tafel was cétende een stuk brood, dezen heer wilde hem iet beters doen brengen neen Mynheer zyde hy, maer voor dry cents Faro zal ik acnné-

de overwinning te behaalen, gelyk hunne tegenparty.

Het gevegt hield dus van wederzeyde aen met de aldergrootste heévigheyd, tot omtrent den avond om zeven uren. Geduerende den dag zag men de verraedery en lafhertigheyd der hollanders, de welke geduerig aen de borgers het teeken van overgeéving toonden, keerende hunne waepens, verzoekende de borgers om naeder by te komen hun beloóvende geen kwaed te doen : de borgers nog niet kennende de valsheyd der soldaeten, zyn er met kloeken moed naer toe gesgaen om met hun te preéken, het geéne er veéle met hun bloed betaelde, want zoo zy naeder by hun waeren, naemen zy hunne waepens die zy naer den grond gekéert hadden, en keerden ze naer de borgers, waer door zy er eenige gedood en gekwest hebben.

Niet tegenstaende, zag men het getal der troepen, zoodaenig verminderen, dat het hun bynae niet langer meer mogelyk was de Waerende te kunnen houden, zonder zig over te geéven. Op den zelve oogenblik wirder eenen génerael der soldaeten, gevangen genoómen, het geéne een groot wanonder in het leger baerde.

men, van daeg zegt hy een stuk brood en een glas bier, enmorgen een stuk vlees en een glas wyn. Hy rekende al op de overwinning.

Zy liepen dus spoedig, aen prins Froderik, die zig te Schaerbeek bevond boodschappen het verlies zynen troepen zoo van oversto als soldaeten. het geéne hem geheel onstelde, en zond aenstonds eenen adjudant; om met de borgers in onderhandeling te gaen (1).

Wy lieten dus onze waepens rusten voor eenen oogenblik, ons terweylen versterkende door eeten en drinken en ons voorzienende van patroonen. Het bloed der borgers het geéne al te veel was vergoóten, liet niet toe aen de vraeg die prins Fréderik deéde door zynen adjudant, gehoor te geéven, en wy hernaemen dus den streyd.

Onze kanonieren bragten zoodaenig de neerlaeg in het leger van den koning, dat er zeer veéle zig begonnen overtegeéven. Men zag met groote vreugd en dapperheyd een stuk kanon te ruggeneémen het geéne den vyand in het inkoómen der stad, van ons veroverd had. Men zag ook twee stukken kanon geplaets op de koninglyke-straet, die door hun verlaeten waeren, want de borgers van uyt de huizen schietende, hadden de peérden en de mannen van die twee stukken gedood, en niemand van hun duerfde er dus meer by koómen.

(1) Iemand diegezonden word van den vyand intyd van oorlog, om met inalkanderen overreynkomst te maekken men zegt dit eenen *Parlementaire*.

Op den zelven oogenklik zag ik zekeren mede borger, die my dogt vremdeling te zyn, te verre door gegaen zynde wird getreft met eenen kogel rolde tegen de steenen zynde noch niet dood; maer vegte tegen de peyn, en konde zig uyt het perykel niet meer trekken. Eenen vrywilliger dit ziende, lieper zonder te wagten naer toe. Het schroot (1) guysde rond zynen kop, hy had zyn fusiek gelaeden schoót het af op den vyand, hy laede het wederom en schoót nog eenen tweeden keer; daer naer pakte hy den gekwetsen op zyne schouders, en bragt hem gelukkiglyk uyt het gevegt, langs den berg van 't hof, en wird gegroet, van alle die hem zaegen, het doet my speyt dat ik niet heb kunnen weeten den naem van dezen kloekmoedigen.

Onder het heévig vegten zag men nog gedurig de borgers over de koniglyke-plaets gaen dragende het dry kouleurig, vaendel, zelfs op de plaetsen, waer het schroot, en de kogels zoo dik vielen als den regen uyt de logt.

Men aanzag ook met groote verwondering, de dapperheyd, van zekeren fransman, Ferdinandus Leroux, dien den eersten het dry kouleurig

(1) Schroot; alle soorten van oud eyzer nagels, gekapt lood en glas waer mede de kanons van de troepen des konings gelaeden waeren. Het geene men gemeynelyk noemt *mitraille*.

vaendel geplant heeft op de verschansing aen de Waerande langs den kant van de koninglyke-straet maer heeft niet langen tyd van de eer kunnen genieten, die hy door deze vroóme daed bekoomen had, want weynig daer naer, wird hy gewond met eenen kogel, dien hem het leven ontnam. Op de plaets waer dit gebeurde zag men de mueren van de huizen die daar in 't rond stonden zoodaenig behakkelt, en beschooten door de ballen en schroot het geene er zonder op houden tegen aen bootste, dat men er langs alle kanten konde ingaen zonder de deuren te passeéren.

Omtrent den avond zag men nog twee doode lichaemen der borgers liggen voorby de herberg genaemt het *Kelderken*, niemand betrouwde zig zoo verre te gaen om de lichaemen van deze helden, die al hunne schult aen het Vaderland met hun bloed betaelt hadden, te haelen. Den avond viel, de soldaeten gaeven het teeken van vreéde, uytsteekende een wit vaendel of witten neusdoek, roepende de borgers nog eens, van naeder by te koomen de borgers, niet beter peyzende of zy gaeven dit teeken, om dat men deze twee doode lichaemen zoude hebben kunnen weg haelen, waegden er nae toe tegaen, nauwelyks waeren zy gereed om de doode op te neemen, of daer wird op hun geschooten, en twee van onze dappere werden gekwets door het lood der moorde-

naers. Dit stuk van verradery dede zoo daenigen indruk in alle de herten der borgers, dat men hunne aenzigten zag veranderen, zynde nu bleek van hertzeer in dit stuk aen te zien, en daer naer rood en opgeblaezen door gramscháp, om over dit stuk vraek te neemen. Om zeven uren s'avonds zag men het gevegt verminderen van beyde de kanten, men hoorde maer weynig meer schieten. Veële begaeven zig naer hun huys om te eeten en te rusten. Noyt had men de straten meerder bevolkt gezien als in dezen oogenblik, men gaet en men loopt van alle kanten om de dappere die uyt den streyd wederkwaemen aen te spreken; men zag den eenen vrind den anderen te gemoed gaen hem de hand toereyken, en vertellen de gesteltenis van den oorlog den duysteren nacht kwam aen en geheel de stad was in droefheyd. De traenen, het gekerm, de beklaeging van het bloed hetgeene men den anderen dag ging vergieten en de zwarte vaendels (1) maekten ieder een bedwelmd.

Om agt ueren s'avonds Brussel zynde een groot deel zonder lanteérens, zonder winkels, zonder koetsen vertoonde een grouwzaam afbeeldzel van verwoesting.

(1) Aen alle huysen; waer de doode en gekwetste lagen, zag men eenen zwarten doek of zwart vaendel uyt steken het geéne beweégelyk was om aenzien.

Het was middernagt, de hoopen kasseysteenen, verschanzingen, nedergestorte meuren, met honderde koetsen omgekeert op het sleyk, vernielde wandelbaenen, donkere en onbewoonde straeten, de stad was niet meer kenbaar, geen gedruys, geen schaduwe, geen levendig hert op straet ten zy den aerbeyds man, die zonder vreés de verschanding bewaerde met zyn gewéér en pistolen.

VRIDAG 24 SEPTEMBER.

Met het kriecken van den dag hoorde men de storm-klok die bynae nog niet had opgehouden van als den stryd begon op alle de kerken van de stad, en den alarm slaegen, het geene ieder eens hert dede kloppen mans, vrouwen, kinderen, jong en oud zag men in aentogt, en trok ten stryde, den eenen voor te vegten, den anderen om de waepens op te neemen als er van hun eenen gedood wird en in zyne plaets te staen, en andere voor de gekwetste en de doode weg te draegen; verheeven, maer treurig schouwspel!

Omtrent zes ueren smorgens wird het gevegt op een nieuw begonnen en het kanon begon wederom te brullen dat de geheele stad daverde men zoude gezeyd hebben dat eene omstuymige aerd beving den ganschen wereld ging verwoes-

sten men zag den eenen den anderen aenmoedigen, zeggende kom mede naer het slag-veld de kogels beneëmen wel het leven maer doen geen pyn.

Iedere bende borgers wird gevolgt van moeders, vrouwen, zusters, vrysters, dewelke, alhoewel het metael (1), door zyne afgryselyken keel de dood uytspouwde (2), dewelke alhoewel het vinnig schieten der geweëren, niet konnen verlaeten, die zy liefhebben, zy volgen hun op in liet gedrang, waer aen zynaederen met een droef en onbevreesd aenzigt, hun aen wakkerende tot den aanval, en hun bystaende als ze getreft worden.

Het gescrey, het geklag, de aenmoediging, de vrees van ze te verliezen, het verlangen om hun te zien zegenpraelen, vervulde de gemoederen, waer hunne gesteltenissen het aentoond.

Och! wat is een volk groot, wat is het eerwaardig als het in beyde de geslagten dusdaenig kragt uytwerkt.

De storm-klokken die zig lieten hooren kondigden buyten de stad aen wat er gaende was, alwaer men terstond het exempel van Brussel

(1) Het kanon.

(2) De kanons ballen en het schroot waer door er zoo veel gedood wierden.

naervolgde, het geéne voorts ging van de eene gemeynte tot de andere, en terstond zag men van alle kanten het volk toeloopen.

Men kan niet genoeg verwonderen, en preÿzen den vaderlandschen iever van alle deze naëbuerige plaetsen, Loven hetwelk aengerant was op den zelveu dag en uer als men Brussel aentaste, verjoeg den vyand; en zond ons hunne verdedigers met de vreugd van hunne overwinning. *Genappe, Waver, Gosselies, Braine-Laleu, Ath, Charleroi, Naemen, Leuze, Hal, Soignies, Binche, Neyvel, Doornik*, en ontelbaere andere (1), eyndelyk, ieder huysgezien biede aen het vaderland hun eygen bloed.

Den streyd scheén geweldiger te zyn als den dag te voóren want er begon ons van alle kanten onderstand te koomen; en hadden ons in den nagt wel voor zien van patroonen, en ook al het geéne er noodig was voor het grof geschut.

De borgers vernaemen dat de soldaeten s'nagts

(1) De inwoonders van Charleroi die niet konden mede komen, zonden geld, andere steéden en dorpen, gaeven graen pataten enz. en dit hiel geduerig aen.

De borgers van Hal, scheéneu uyt door hunne kloekmoedigheyd, hier gekomen zynde door eenen zwaeren en kouden regen; trokken stoutelyk op naer de Wacrande, zonder te willen rusten, en zyn er van de eerste ingegaen.

waergenoómen hadden, den oogenblik dat er niet gevogten wird, om zig meester te maken van de eerste huizen aen het inkoomen van de Naemsche-poórt, en dat er ook veéle zig in de paleyzen begeéven hadden, en dat nieuwe detachementen voorwaerts doórgedrongen waeren om de plaetsen van de Waerande te versterken en dat zy over de mueren van de wandelbaenen twee bruggen gemaakt hadden, om in en uyt de stad te kunnen koomen zonder de poórten van de te passeéren, om hunne doode en gekwekste weg te brengen, en onderstand te kunnen kreygen.

Wy begonnen ons van langer hand meester te maeken van veéle huizen waer wy den dag te vooren niet hadden kunnen omtrent koomen, dewelke door de hollanders veroverd waeren; bezonderlyk in de Naemsche en Koninglyke-stræet, en aen de Koninglyke plaets, onder deze was, de afspanning van het schoon gezigt gekent onder den naem van (*Hôtel de Belle-Vue*) van waer de borgers geduerende dien dag de kogels deden vallen in de Waerande gelyk de hagelbollen uyt de logt.

De Waerande was het oórlogs tooneel, en den vyand hield er noch den geheelen dag stand een groot getal deserteurs kwaemen zig mèt ons ver-voegen; dewelke ons verzekerde dat er zeer weynige brabanters waeren tusschen de troepen die

zig in de Waerandeen rond de stad bevonden , dat het bynae alle zwitsers en hollanders waeren wy naemen ook een groot getal kreysgevangen waer onder veele overheyd was.

Den streyd ging voorts met eene groote hevighed en de fortueyn begon de borgers meer en meer toe te juygen omtrent den noen werden de soldaeten die zig in de Waerande geplaest hadden door onze dappere met groot geweld aengetast ; het geschut heeft niet opgehouden geduerende den tyd van vier ueren , het geene een groote nederlaeg bragt in het leger van den vyand , ons grof geschut wird bestiert met kloeken moet en snelheyd , want de daeden van kloeken moed , die ik u zou kunnen voor oogen brengen zyn ontelbaer.

De troepen dit ziende begonnen de stad te beschieten met gloeyende ballen en klyne bommen waer door het vuur onsteéken wird , in vier deelen van de stad ; aen de ry-school (1) op de koninglyk-straet , aen de Lovensche-poórt en op de wandelbaen aen de schaerbeéksche-poórt , alwaer er twelf huyzen van de schoonste van de stad , neffens malkandere zyn afgebrand , dewelke gebrand hebben tot s'anderendaegs s'morgens ; deze gebouwen verbelde nu niets anders meer als éenen vernielden hoop.

(1) Manège.

De soldaeten die zig noch hielden in eenige huizen aan de trappen van het bibliotheek , schoóten onder den brand van de ry-schoól op de Pompiers en de inwoonders die kwaemen om dezen brand teblusschen. Den nacht ging voorders voorbey zonder veel ramoer.

Maer het geéne zeer noodzaekelyk was had dus dien dag zien plaets grypen het geéne was van een gouvernement opteregten te Brussel.

De volgende alkondiging miek in den agtcrnoen des zelfs maeking kenbaer.

AFKONDIGING.

Van over twee daegen , is Brussel ontblood van alle soórten van gezag die in bediening waeren , de geregtheyd en kragt van het volk hebben voet gehouden , maer alle goede borgers begrypen , dat zulken staet van zaeken niet kan blyven dueren , zonder de stad en de overwinning in gevaer te stellen doór een belangen , waer van den uytval van gisteren , verzekert is.

De borgers alleenelyk door liefde tot het vaderland aengedreéven hebben tot naedergoed vinden eene magt aengenoómen , dewelke zy gereed zyn over te geéven in weérdiger handen , zoohaest de eerste beginselen van een nieuw gezag zullen vereenigt zyn ; deze borgers zyn de Heeren

baron Vanderlinden d'Hoogvorst van Brussel,
Ch. Rogier, advokaet van Luyk, en Jolly, eertyds
officier van de vesting-bouwkunde.

Zy hebben voor secretaris : MM. De Coppin en
Vanderlinden, van Brussel.

BRUSSEL DEN 24 SEPTEMBER 1830.

Deze afkondiging en de volgende dewelke ook
is aengeplekt geweest in den naer middag, heb-
ben ieder een vergenoegd.

NIEUWE OVERWINNING

LOVEN 24 SEPTEMBER 1830.

Aen M. den baron Vanderlinden d'Hoogvorst
opper kommandant van de borgers wagt te
Brussel.

Van gisteren zeven ueren s'morgens, wird
Loven aengetast door den vyand langs den kant
van de Mechelsche poórt, en beschoóten met
verscheyde kleyne bommen, maer wy hebben
hem doen wyden.

Ontrent tien ueren kreegen wy de tyding dat
een deel van het leger van Tongere in aen togt
was op Loven, met de volle magt, en veéle
kanons; inderdaed ontrent elf ueren deze troepen

vertoonen zig voór Loven, en Beginnen hunnen aenval door het geschiet van het kanon, gevolgt van geweér scheuten. Wy bieden tegenstand aan hunnen aenval, en onze kloekmoedige Lovenaaeren doen eenen uytval, denwelken een volmaekt uytwerkzel gedaen heeft; want ontrent twee ueren was de verwerring in het leger van den vyand den welken gekwollen wird door onze dappere landslieden tot aen Thienen, alwaer het geheel leger in wanorder gebragt wird, door den weder stand van de manhâftige Thienenaers, dewelke hun den doertogt weygerde, en hun aenranden op hunnen toer. Wy hebben veële gevangene genoómen zonder veél volk te verliezen. Wy zullen ons terstond begeeven tot uwen onderstand.

Den opper kommandant der borgers wagt van Loven. J. DENEËF.

SATERDAG 25 SEPTEMBER.

Den gepasseerden nagt is zonder vegten door geslibbert, maer met het krieken van den dag zag men den streyd wederom herneemen. Dertien tonnen poeder wurden door de borgers afgenoomen van den vyand aen de Lovensche-poórt, en den onderstand dien er dezen morgen nog was aengekoómen van de steden en dorpen

van veële deelen van de Provintie, gaf aen onze borgers nieuwe kracht ontrent agt ueren liepen zy om de Waerande aentetasten, en om elf uren was er al een groot deel van die wandeling in onze magt.

De overste en kanonieren van ons grof geschut hebben hier eenen bezonderen lof verdient.

Om tien ueren voor noon; het leger van den vyand in slag order gesteld staende in de Waerande, die alsdan noch door hem beslaegen was, langs de koninglyke en oude lovensche-plaets, om deze twee deelen met geweldiger hand in te neemen.

De eerste beweëging wird gedaen langs den kant van de koninglyke plaets.

Vier stukken van ons grof geschut waer van er een was, dat niet meer afging, wagten al den vyand af op den hoek van het kaffé huys Van Vrindschap.

De kanoniers hadden nog maer nouwelyks de soldaeten zien beweëging maeken, of zy zonden hun zoodaenige hagelbuy van schroot, dat ze vol schrik en in verwerring liepen tot aen den anderen kant van de Waerande; tweestukken van ons grof geschut zat hun seffens op de hielen, en hielden niet op, op hun vuer te geven.

Naer het wanorder dusdaenig in het leger van den vyand gebragt te hebben, zyn de borgers

door gedrongen tot in de Waerande , en hebben er een dry koulourig vaendel geplant.

De borgers hadden hier en booven van den vyand nog twee stukken kanon en poeder kassen gewonnen.

De kommende van het gevegt langs den kant van de borgers wird toe betrouwd aen den dapperen Spaenschen kollonel *Juan Van Halen* de liefde tot de vryheyd de pligt van zoo veel huysgezinnen te beschermen in dezen oogenblik , de gramschap waer door zyn gemoed was aen gehits , ziende de inwoonders vermooren en hunne woningen af branden , hebben hem uyt de duysternis waer hy in was , doen uyt komen hy heeft in den aldergevaerelyksten oogenblik zig belast met de opper kommande der borgers , vegtende voor de vryheyd van het Vaderland tegen een leger brand stigters en verwoesters.

Men hoorde nog geduerig het geschut der fusieken van de borgers langs den kant van de wandelbaenen , maer het grof geschut wird niet meer gehoord , het geéne een teeken was , dat wy zeer gemakkelyk zouden overwonnen de hollanders , dier noch waeren overgebleéven.

Het gevegt hield den geheelen dag aen rond de Waerande. Deze openbaere wandeling , waer ons vaendel alreeds geplant geweést had om tien uren s'morgens door een hand vol dappere vrywilligers

die ons van de naebuerige plaetsen waeren tot onderstand gekoomen, was noch niet geheel ontlast van de soldaeten. Zy weêken agterwaerts tot in de plaetsen die zeer dicht met houd bezet waeren, waer wy het tegen hun hebben aengehouden geduerende den geheelen naer middag met onze uytloopers die langs hier en daer op hun vuer gaeven het geén veel volk verslond langs byde de kanten.

Ontrent den avond, waeren onze kanonniers eyndelyk door gedrongen tot in de Waerande, en alle de soldaeten waeren gedwongen zig te begeeven in den kleynen schouwburg en de herberg genaemt *Waux-Hall*. deze twee gebouwen was het eenigste het geéne s'avonds nog in hunne magt was, van geheel de Waerande, en had de nacht niet aengekoomen, het is wel mogelyk, dat men ze van deze laeste plaets zoude verjaegt hebben.

Men had gisteren avond om agt ueren gezien dat den vyand onze stad door het vuer wilde verslinden, en dezen morgen om agt uren zag men hem, in het aldergrootste wanorder voor onze borgers, die geholpen werden van hunne bondgenooten.

Den onderstand hield niet op nog geduerig aen te grooyen zynde alle welgewaepen. Die van *Fleurus*, van *Morlanwez*, en die van *Marimont* arriveér-

den op den noen zynde hondert vyftig in getal. Er arriveéde nog eenen nieuwen troep van *Gos-selies*, niet lang daer naer, met de vreywillegers van *Gilly*, *Jumet* en van andere gemeyntens, niet verre van *Charleroi*; ontrent twee hondert inwoonders van het kanton van *Perwelz* en *Jodoigne*, en hondert zestig vreywilligers van *Lierre* kwaemen ons te hulp ontrent den avond. Men staekte het gevegt ontrent zeven uren s'avonds gelyk de voorgaende daegen.

De soldaeten die in 'de Waerande waeren hadden verscheyde doode van hun eygen volkaen de boomen vast gebonden peyzende, van de borgers hier op hun poeder doen te verschieten, maer zy hebben wel haest gekent den toer die den vyand hun bereyd had.

Den iever van het vrouw volk van onze stad geduerende de daegen van het gevegt, was zeer preysbaer, men zag hun bezig aen alle de huizen waer men de doode en gekweste inbragt, om hun te ontfangen en hun allen noodigen oppas te geéven andere zag men bezigin hunne huizen met plutzel te maken om de gekweste hunne wonden te vermaecken, andere zag men van deur tot deur gaen om het plutzel by een te haelen en het te brengen in de huizen waer het noodig was. Voorders zag men ook van de bestierders alle maetregelen gebruyken, om eenen leyk dienst te doen tot rust

van onze dappere die voor het vaderland hun leven hadden verloóren , en de volgende afkondiging werden aengeplekt.

De kommissie van bestiering , gezien het getal der slagoffres , die geduerende onze roemweér dige worstelling al zyn dood gebleéven , en gezien hebbende de noodzaekelykheyd om te waeken op de openbaere gezondheid , en willende op den zelve tyd eenen verdienden leyk dienst bezorgen aan de dappere verdeédigers van de vreydheyd.

Besluit :

Eene gragt zal er gegraeven worden op de plaats van den heyligen Michaël; de welke zal geschikt zyn tot de begraef - plaats van alle de borgers die zyn dood gebleéven op de merkwéér dige daegen van september 1830.

Een grafschriest zal aan de naekoórnelingen te kennen gééven , de naemen van de helden , en de herken tenis van het vaderland. De borgers van 't neder land neémen onder hunne bescherming , de weduwen en kinderen , van de edelmoedige slagoffers.

Brussel 25 september 1830.

Baron Vanderlinden d'Hoogvorst , Rogier , president , Jolly , P. de Coppyn , secretaris ; Nicolay , secretaris.

ZONDAG 26.

Men hernam het gevegt dezen morgen om agt ueren; den nacht had wederom eenen nieuwen middel gegeeven aan de soldaeten om in een deel van de Waerande te koómen, en er op een nieuw grof geschut te plaetsen, om tien ueren hoorde men het geschut van beyde de kanten boven maeten sterk, geheel de rey huizen van aen de Lovensche tot aen de Koninglyke plaets was in de magt van de borgers, en schoóten van uyt de vensters in de Waerande, waer op het grof geschut van de hollanders met schroot antwoórde. Onze kanonieren schoóten met de aldergrootste dapperheyd langs twee kanten, te weeten langs den kant van de koninglyke en van langs den kant van de oude lovensche plaets.

Den aenval van de Waerande hegon met zoo-daenige heévigheyd dat het gevegt zeer bloedig scheén te zyn, ontrent tien ueren zag men de kogels, de glooyende ballen, en de bommen vliegen van alle kanten.

Den vyand verliet de huizen, en vlugte naer den ingang van de Waerande, eer hy uyt het schoon gebouw vlugte van de staeten, heéft hy het vuer onsteéken in een van de naebuerige huizen.

Den graef Vandermeeren bestierde den aenval

van de huizen die zyn langs den linken kant van de Waerande; den jongen kommandant Parent leerling uyt de oorlogs school van Parys, op wie den Opperkommandant zyne volle betrouwen had, kommandeérde eene batterey van twee stukken, de welke deéd verschuyven een stuk van den vyand het geéne gesteld stond in het paleys van den erf prins.

Den Opperkommandant die onder het heévig geschut alle zyne rangen door liep bevond hem om twelf ueren op den hoek van den berg van de Waerande, waer de scherp schieters, onder de kommande van den vercierden kapiteyn Bauchez (eertyds officier van 't fransch leger) daeden van weérde gedaen hebben, dringende in de huizen die nog door de hollanders belemmert waeren.

Ontrent een uer wird het huys van den raeds heer Greindl in brand geschoóten met eenen bom van den vyand.

Ons grof geschut waer van eenen grooten en ervaeren officier den gepasseérden vrydag de kommande genoómen had, heeft van daeg een groot verlies aen de troepen van den vyand doen gewaer worden.

Dezen kommandant was zoo verre gekomen dat hy eene voordeelige plaets gevonden had, van waer de kanons de ballen en het schroot, deeden

in de leegten van de Waerande dompelen waer de hollanders ingevlugt waeren.

J.-J. CHARLIER OF (HOUTE BEEN.)

In het ophelderen van de vroemigheyd van onze kanonnieren, is het myne plicht voor oogen te brengen de dapperheyd en kloeken moed van zekeren Luykenaeer stelder van het grof geschut, genaemt Charlier, van veële niet anders gekent als (*'t houte been*) aen wie wy een groot deel van onze overwinning moogen toeschryven.

Dezen kloekmoedigen, door liefde voor het vaderland aengehits verlaet alle zyne vrienden en bloedverwanten, zyne eyge stad en wooning en zelfs zyne vrouw en kinderen, om zyn leven hier koómen te waegen voor de vryheyd van 't vaderland.

Geduerende de vier daegen van den streyd, zag men dezen hervaaeren kreysman altyd den eersten aen het kanon, en den naesten by den vyand.

Men zag hem diekwils met zyn geschut van plaets veranderen, en herstellen met de aldergrootste snelheyd, het is klaer blykende en aen ieder een van onze stad bekend, dat hy doorzyne hervaaerene waepen handeling, een groot getal van het leger van den vyand heeft om hals ge-

bragt : waerdoor hy nu boven veële uytscheynt , en de vergelding voor zyne vroomde daeden word hem van ieder een toegestaen.

Onze uyt loopers , noch meerder aengehits , en noch menigvuldiger als daegs te vooren , stonden de kanonnieren ter hand , met eene wonderbaere manhaftigheyd.

Van alle de daegen had men het gevegt noch zoo heévig niet gezien als het was ontrent elf uren dezen middag en ontrent dry uren naer noon. Het was onmoogelyk voor den vyand al had zyn leger nog twee maél zoo sterk geweést als het nu was van langen tyd aen dusdaenige aenvallen te wederstaen.

Men streéd met geweldiger hand tot zes uren , ontrent den avond , hoorende het gekraek van het grof en kleyn geschut den ganschen dag zonder ophouden , behalven dat het ontrent dry uren weynig vertraegde.

De soldaeten vlugten d'een agter d'ander uyt eenige huyzen waer zy noch in waeren langs den kant van de staeten generael , en liepen naer de dieptens van de Waerande langs den kant van het konings paleys , en van den prins. Terweylen dat ze dus weg vlugten wirder een groot getal van gedood ; want onze borgers , wagtende tegen dat ze de huyzen uyt kwaemen , schoóten hun zoo als ze passeérden.

Omtrent zes uren s'avonds , zag men eenen afgreyselyken brand uytbersten in de huizen langs den linken kant van het paleys , eertyds bewoond door den prins Frédèrik dezen brand verligte om agt uren geheel de pleyn voor het paleys , en voor de Waerande. Devrywilligers van Charleroi , Goselies en van andere , vervoegd met eenige Bruselaeren , plaetsten zig aen de afspanning van 't schoon gezigt (*Hôtel de Belle-Vue*) en schooten op de soldaeten die uyt de paleyzen gingen ♦lugten.

Den brand ging voort met de aldergrootste hevigheyd , en niemand kon beslissen wat er de oorzaak van was. Er wird gezeyd dat men het vuer had zien uytbersten op dry verscheyde plaetsen van het gebouw , en dat de soldaeten alleen langs dien kant waeren. Om negen uren vertoonde den brand een vreeselyk schouw-toneel ; men zag de vlam gelyk eenen breeden pilaer naer den hemel opschieten : den kalm van de logt was de oorzaak dat den pilaer bynae zonder rook eene zoo merkeleyke hoogde opging , aen iederen planken vloer dien instorte , aen iedere stuk muer dat afviel zag men eene ontelbaere menigte van vonken , gelyk fuséén in de logt op gaen. Den brand kruyséeerde ten tien uren nog zyne kragt , door den breeden scheyn dien hy verspreyde , konde men de boomen van de Waerande die regt voor

het paleys staen , onderscheyden , en tellen al of het in klaeren geweest had.

Het kraeken van het schreynwerk , het vallen van de over bleyfels die nu in brand stonden , konde men zeer verre hooren.

Door het kleyne geschut het geene hierentuschen rond de paleyzen losbrande wird het gedommel van den brande het geéne den gehcelen nagt duerde bynae niet gehoord , het vuer heeft tot smorgens aengehouden , de paleyzen zyn er niet door gehindert geweest , maer de naerbuerige huizen verbelden niet anders als eene woesting.

MAENDAG 27.

Naer dat de hollanders ons overvallen hadden dooreengevegt het geéne vier daegen geduert had , naer datze zooveel onnoozel bloed vergoóten hadden , naer datze een groot deel van onze stad in assen hadden geleyd , Naerdatze veéle inwoonders behandelt hadden gelyk de maertelaeren , hun afsneydende neus , ooren , handen , en voeten , en steekende de oogen uyt hun hoofd , en naer datze ontelbaere andere schelmstukken , welkers getal te groot is om optetellen , begaen hadden , zyn eyndelyk omtrent vier ueren s'morgers , alle degeéne daegs te vooren het bloed bad nog ontsnapt waeren , uyt onze stad weg gevlugt.

Met het kriecken van den dag begafzig eene ontelbaere menigte naer de plaetsen die nu door de laffertige brandstigers, verlaeten waeren.

Deze plaetsen kon men niet mĳer vergelyken als aen een natuerelyk afbeldsel van verwoesting en moordery. De wegen vande Waerande waeren geverft met het bloed, veële doode lichaemen die vervaerelyk om aen zien waeren, met hunne litmaeten van malkanderen geschoóten, en geheel ontkleed hadden vyand daer noch vergeéten, en lagen daer uyt gestrekt voor de voeten, van al die daer voor by gingen nauwelyks bedekt met een hand vol bladeren.

De takken van de boomen, de stukken van de cyzere traliën, en de marbere pronk belden, die door het schroot vernielt waeren, laegen ten allen kanten op de wegen.

Zes doode peérden van het kanon van den vyand waeren door hun op malkanderen gesleurd om hun te dienen voor eén verschansing aen den ingang aan de waerande langs den kant van de trappen van het bibliotheék.

Den eenen kant van het paleys, denwelken te vooren bewoont was door den prins Frederik, de afpanning van 'tschoon gezegt (*Hôtel de Belle-Vue*) het kaffé huys, van Vriendschap (*Café d'Amitié*) zyn door schooten met ballen, kogels en schroot, en het zelve is ook geschiet aen de huyzen van

den waeranden berg, en aen een groot deel van de koninglyke, Lovensche en Schaerbeéksche-straet.

Het gemeyn en een groot deel gewaepende vrywilligers zwerfden om zeven ueren smorgens in alle de dreéven van de Waerande, en in de naebuerige straeten.

De gevangene en déserteurs der soldaeten, kwamen ons van alle kanten by.

M. den baron Vanderlinde D'hoogvorst begaf zig in t'midden van dit gewoel, naer het paleys, en wird in het passeéren gegroet door een menig vuldig geroep, *langleve den baron D'hoogvorst, lang leve de vryhejd.*

Het zoet, en vaderlyk aenzien van den baron d'Hoogvorst vergenoegde alle menschen want hy was wel den eenigsten die in den gevaerelyken oogenblik van het gevegt niet heeft afgeweéken, maer hy was te vinden op alle hoeken van de straet, en op alle de gevaerlykste plaetsen, het geéne ieder een aen moedigde, als zy zaegen zyne kloekmoedigheyd en liefde voor het Vaderland. Hy is ook den eenigsten met M. Rogier die het Stad Huys geduerende die daegen niet hebben verlaeten.

Het is onmogelyk, om te beschryven den drift van alle het volk dat zig nu ontslaegen zag, van die barbaersche overwildigers.

Men zag nu van verre het vaendel van vryheyd wyen op de paleysen, dewelke bewaert zyn door de schilwagt van onze wel gewaepende vrywillers. Den kommandant *Don Juan Van Haelen*, heeft er dezen morgen zyn hoofdkwartier in gemaakt. Men zegt ons, dat alle noodige maetregelen genoomen zyn om den vyand dapperleyk te agtervolgen, schoon hy al reeds twee uren verre buyten de stad is weg gevlugt.

Acht uren s'morgens, het weder gaf gelegentheid om onze feest wel te kunnen vieren, de logt was helder, en de zon glinsterde al of het in de maend van julius geweest waer.

Nochtans kwam er eenelichte vlek, de klaerheid verduysteren: ontrent negen uren vernam men eene flakkerende vlam, en eenen zeer dikken rook die daer tusschen uyt berste; het was zoo men zyde *eene volks vraek*.

Den Heer Meeûs bankier, en lit van de regeering van Brussel, was zoo het scheen bekend geworden, dat hy de hollanders ontboden had om naer de stad te komen.

Zyne meubelen en rytuygen werden in het midden van de straet verbrand, en twee van zyne huizen werden ook door het vuer vernielt. Men zegt hier op het spréek woord (Den knecht heeft zoo wel zyne grámschap als den meester.)

Maer in 't midden van alle deze vreugden, en

alle deze ontsteltenissen , hoorde en zag ik dat iedereen , iets te kenne gaf en dat ze noch naer iets wenschte.

Inderdaed er ontbrak noch eene persoon , dien van iedereen al zoo langen tyd ; te vergeéfs verwagt was geweest.

En wie was het ?..

M. L. DE POTTER.

M. DE POTTER die zoo ongenaediglyk uyt zyn vaderland gebannen is geweest , door een Ryksbestier het welk afgunstig was , over het welzyn van het volk , waer door het omringelt was.

Maer onze voorzienigheyd in dit Ryksbestier te vernietigen heeft , zyne regtveerdigeyd kenbaer gemackt.

Het Provisioneél Ryksbestier had terstond de volgende maet-regelen genomen.

Het Provisioneél Ryksbestier , verzoekt M. Louis De Potter om weder te koomen in zyn vaderland. Het Ryksbestier zal ook het zelve verzoek toezenden aen alle de belgen die zig in vrangkryk bevinden.

Gendebien , Ch. Rogier , Jolly,
F. de Coppin , Nicolay.

Dezen dag zal eene langduerige geheugen ag-

terlaeten voor geheel belgen land die ons alle zogen om hals te brengen zyn gevlugt, en diën ons alle goed wilt komt zig met ons vervoegen. 17

Tegen den avond hoorde men dat M. De Potter aenkwam, dat hy al aen de poort was. Meerder als twintig duyzen handen reykten allegelyk hem toe, tot zelfs veële gekwetste alhoewel het boven hunne magt was, wilden hem gaen groeten.

Zyne koets wird (om zoo te zeggen) op genoomen en gedraegen tot voor het Stad-Huys men hoorde niet anders als roepen, *lang-leve De Potter*, lang leve den verdediger van onze vreyheyd, lang leven de belgen, de dood voor de hollanders, de dood voor de moordenaers van onze vrouwen en kinderen.

In het uytgaene van zyne koets wird hy gedraegen tot op het Stad-Huys meerder als tien duyzen man stonden op de groote merkt en met de aldergrootste moyte is hy eyndelyk op het Stad-Huys binnen geraekt. Daer wird hy ontfangen van de geëne die van het Provisioneël Ryksbestier deel maakten.

De welke zig alle op hem wirpen, en hem, om zoo te zeggen, by nae versmagten door hunne omhelzingen.

Het volk had zig begeëven agter het Stad-Huys en riepen met luyder stemmen om M. De Potter te hooren spreken.

Myn heer De Potter vertoond zig in den balkon, neffenshem hebbende M. baron d'Hoogvorst. Hy bedankte zyne medeborgers over het wonderbaer onthael datze hem gedaen hadden, hun zweérende dat hy voortaan gans voor hun was, en dat het voor hem niets zal zyn van mede te werken, om hun onder het eerloos jok der hollanders uyt te trekken.

Het volgende rykschrift wird er aengeplek, den naevolgenden dag 28 september 1830.

HET PROVISIONEËL RYKSBESTIER VAN BELGENLAND.

Eenen van onze principaelste borgers, M. De Potter, die door den wensch van geheel het land, met luyder stemmen wird wederom geroepen, van in het begin van onzen roemweêrdigen oproer, is nu eyndelyk in onze stad aengekomen. Het provisioneël ryksbestier haest hem, om zig er by te voegen, in gevolge, te beginnen van den 28 october 1830, zal M. De pottér deel maeken van het provisioneël ryksbestier.

Brussel den 28 september 1830.

Ch. Rogier, F. De Merode, Sylv. Van de Weyer, Jolly, F. de Coppin, J. Vanderlinden, J. Nicolay, Emmanuel Vanderlinden d'Hoogvorst Alex. Gendebien.

VREEDE AEN DE HELDEN,

DIE VOOR HET VADERLAND GESTORVEN ZYN.

Van over twee daegen heeft men begonnen te begraeven de roemweêrdige slagoffers, van de vier daegen van Brussel, op het bijzonder kerkhof, waer voor men beslooten heeft de vaste wooning op de plaets van den H. Michaël, de aerdeis s'morgens geweyd en ingehuld geweest. Deze kerkelyke plegtigheyd was gevolgd van een groot getal borgers die hier mede naer toe kwamen.

Eene wel geschikt kruys is er opgeregt vlak voor deze ruyme grafstede, in afwagting van het gedenk teeken, hetwelk den rouw, en herkennen te saemen, aen de naekoomelingen zal indagtig maeken.

Gisteren avond twee van onze soldaeten der borgers en eene priester waekten neffens de grafstede, die noch maer half toe is. Eenen zedigen offerblok was daer geplaets, en varwagte degunst van den reysiger, voor de weduwen en weezen, van de verdidegers, die bezweêken zyn veggende voor de vryheyd.

De stilte van deze plaets, het kloosterlyk lommer der boomen die deze plaets bekleden, alles

ten besten geschikt in het midden van deze schoone stad, voor de rust-plaets van zoo veele onzer kloekmoedige borgers.

Het is eene plaets van hertzeere, want al die daer passeert smelt schier in zyue traenen wat ziet men er, een flouw ligt, eenige roozen van dry kouleuren, eenige lauwrier takken, en dit opschrift, *gestorven voor het vaderland*.

De herten worden toegeneepen, men valt op de kniën men weent, geheele nuytgeziene die en den rouw zyn, men vringt de handen de vrouw weent over het verlies van haeren man, de zuster over het verlies van den broeder, de vreydster over het verlies van den minnaer, en de teere maegdekens ziet men de grafstede vercierren met kroonkens en bloemen van verscheyde kouleuren.

De passanten neemen hunnen hoed af, buygen met zedigheyd hun hoofd, en weenen.

Den hemel scheynt het te willen vreëken, aen degeëne ons den vrydom zoo duer hebben doen koopen.

AENSPRAEK

VAN M. DE POTTER.

Myne lieve mede borgers, ziet my dus hier in 't midden van u alle.

« Het onthael het geëne gy my gedaen hebt,
» heeft my teenemaal ontstelt, en zal noyt uyt

» myn gedagt gaen. Ik zal doen al wat in myne
» magt is, voor de gunst van u en van het Vader-
» land. Kloekmoedige inwoonders, van Belgen-
» land gylen hebt roemwéérdiglyk gewonnen.
» Doet vóórdeel met u overwinning.

« Uwe lafhertige vyanden staen verbaest. Laet
« ons geene tyd verliezen; dat alle de borgers de
« volks-regeéring omgorden, het geéne uwe pligt
« is. Want daer is geensings aen te twyffelen,
« of, de brandstigtèrs, die gylen zoo schandelyk
« uyt uwe hoofd stad verjaegd, hebt bereyden
« zig om nieuwe schelmstukken te doen.

« Laet ons dus niet langer dubben, of ze niet
« ontzien, laet ons voor eeuwig de moordenaers,
« die ons kwamen overvallen, *door het stael, door*
« *den brand, door onteering de én door de moordery,*
« verre van onze wooning weg jaegen. Laet ons,
« onze moeders, onze vrouwen, onze kinderen
« en onze goederen beschermen, wy moeten de
« vryheyd genieten of wel begraven worden
« onder het assche van onze verbrande stad.

« Lieve medeborgers laet ons, ons vereenigen, en
« wy zullen onverwinnelyk zyn. Laet ons het or-
« der onder ons houden want dit is den volstrek-
« ten middel, om onze onafhangelykheyd te be-
« waeren.

« De vryheyd voor alles! gelykheyd van alles
« voor de grootste magt, het landsvolk hunnen

« wille; de wet! gy hebt het willekeurig bestier
« verpletterd; door u betrouwen op de magt die
« gy hebt aengesteld, gy zyt bekwaem om u te
« waepenen tegen de regeérings - loosbeyd, en
« haere rampzaelige gevolgen.

« De Belgen moeten niemand doen beéven als
« hunne kwaed doenders. Landsvolk hetgeéne wy
« nuzyn, zyn wy door de magt van u alle; en het
« geéne wy zullen doen, zullen wy doen voor u alle.

Brussel den 28 september 1830,

DE POTTER.

Het leger van den vyand was geplaets den 28 september 1830 op de volgende manier.

Te Mechelen vier hondert voetgangers, zonder kanon.

Op de Walhemsche-brug, twee kompagnien van de 15de afdeeling met twee stukken kanon.

Te Campenhout, op den steenweg naar Loven. twee kompagnien met twee stukken kanon.

Te Humbeék, een kompagnie van de 15de afdeeling zonder kanon.

Te Vilvoorde, vier hondert man, twee stukken kanon, en een deel afgezondert met dertig kassen, poeder die daer zyn voor de prooy.

Te Dieghem is het groot leger omtrent acht of tien duyzent man.

EYNDE.

Abstract

